

Már nincsenek belső tartalékok

A végek könyvtárai

A rendszerváltás napjait éljük. A hatalom felső szintjén kicserélték a névtáblákat, az új miniszterek ismertették programjaikat. A régi intézményrendszer recseg-ropog, az átalakulásban lesznek vesztesek is. Azzal azonban, hogy a kultúrára az eddigieknél többet kell(ene) fordítani, hogy a jövőben a kiművelt emberfőre nagyobb szükség lesz, mindenki egyetért. Az alábbiakban arra voltunk kíváncsiak, hogy a „végek” könyvtárai milyen kondícióban vannak, milyen örökséggel várják a változásokat.

A csornai városi könyvtárat könnyű föltalálni, a város fő utcájának legcsúnyább épületén büszkélkedik a fölirat. De a polgár igazán belépve hőköl vissza az elé táruló látványtól. Repedt falak, beázott mennyezet, zsúfoltság fogadja. Mennyezetet irtunk, de a legjobb indulattal lehet csak annak nevezni a furnérlemezről tákolt álmennyezetet; innét nem nehéz kilátni az égre. – 1985 őszén kellett hirtelenjében elköltözni a Palota-sorról – mondja Szabó József könyvtárigazgató. – Azt ígérték, hogy tatarozzák az épületet, s egy év múlva visszaköltözhettünk. De múltak az évek, az épület elkészült, és meglepetten láttuk, hogy üzlet került a könyvtár helyére, mert eladta közben a házat a tanács az ÁFÉSZ-nek. Azután azt ígérték, hogy a Csornai Premontrei Kanonokrend fölújítandó épületében kapunk majd helyet. De, hogy a rend visszaigényelte a házat, a korábbi tervekkel ellentétben ott is szűken leszünk majd. Most a könyvek egy része becsomagolva várja, hogy ötéves álmából fölébredjen. Ha megéri, mert ez az épület inkább való istállónak, mint könyvtárnak.

Tavalyig csak részben gazdálkodott önállóan a csornai könyvtár. – Most jobban látom a költségvetést, de alig van mivel gazdálkodni. Nekünk nincsenek belső tartalékaink – mondja Szabó József. – A „legfényesebb” években is csak morzsákat kapott a könyvtár. Úgy gondolom, nincs gazdálkodás ott, ahol a költségvetést az áremelkedések rendezik át. Az energia ára nő, a könyveké majdnem ugyanolyan ütemben. Az áramszámlát ki kell fizetni. Ha könyvet veszünk kevesebbet, az nem látszik meg egyszerűen. De a hiányosságok később nem pótolhatók.

A felvétel Csornán készült, de jól jelzi a megyei könyvtárak általános állapotát.

Amíg 1985-ben 2300 új olvasnivalót kínált a csornai könyvtár, addig tavaly már csak 930 könyvre futotta. S úgy néz ki, az idei év még rosszabb lesz, eddig alig 400 kötetet vettek állományba. A leépülés mértéke riasztó!

A mosonmagyaróvári városi könyvtár épületén nincs semmi kivetnivaló. A művelődési ház bal szárnyában méltó helye van az intézménynek. Az elmúlt néhány évben szellemi és politikai életünk olyan kiválóságai jártak itt, mint Bihari Mihály, Csurka István, Eörsi István, Kulin Ferenc, Kőszeg Ferenc, Solt Ottília; a velük való eszmecsere lapunk is tudósított. Tuba László igazgatót hallgatva elcsodálkozunk, hogyan is telhetett mindezt? – Jórészt összekoldultuk a tiszteletdíjakat – mondja. – De úgy néz ki, ez sem járható út már. Ezért is volt az idén kevesebb rendezvényünk. Pedig ugyancsak nagy sikernek örvendett például a történészeket bemutató sorozatunk. Az elmúlt öt évben lassan-lassan elszegényedtünk. Sosem voltunk könnyű helyzetben, de a művelődési házzal történt gazdasági összevonás megnyomorított bennünket. A béren és a szűken vett szakmai költségvetésen kívül semmivel nem rendelkezik a könyvtár. A legkirívóbb a beszerzett könyvek számának a csökkenése. A könyvek ára fölszaladt, pénzünk meg nem lett több. 1986-ban még 5900 kötetet tudtunk venni, tavaly már csak 3400-at.

Az idén eddig 1300 kötetnél tartunk, biztos tehát a csökkenés. Néhány éve azt hirdették, hogy törekedjék minden könyvtár bevételeire, igyekezzenek önfenntartóvá válni. Hogy másutt ez így van. De Európában mindenütt állami feladat a könyvtárak működtetése, s mindenütt rangja van a szellem fellegvárainak. Nálunk meg már a pusztaság létért is küzdeni kell. Ez önpusztítás. Én úgy hiszem, elnyomorodott szellemű emberek nem lehetnek aktív tagjai egy gazdasági fellendülésnek.

Tuba László úgy vallja, hogy bürokratikusabb és áttekinthetlenebb lett a gazdálkodás. Hogy egyre többen foglalkoznak pénzügyekkel, és egyre kevesebb a pénz. – Kiszolgáltatottak vagyunk, s nem minket szolgálnak. Természetesen munkánknak vannak pénzügyi kötelmei, de úgy látom, egyre méltatlanabb helyzetbe kerülünk. És ennek az olvasók látják a kárát. Ez a kár már most is lemérhető, az említett számok magukért beszélnek. Hozzáteszem, gazdasági vezetőnk e számok láttán azt állapította meg, hogy „a szakmai és technikai színvonal a korábbi évekhez viszonyítva jelentősen emelkedett, alulfinanszírozás egyetlen esetben sem fordult elő”. Ez azért is elképesztő, mert az egész kultúra „alulfinanszírozott”, és nagy bátorság kell szakmai dolgokban így nyilatkozni hozzá nem értőknek. – Úgy látom – teszi hozzá végül –, hogy a leépülést meg kell akadályozni, nem szabad lehetetlen helyzetbe tartani hosszú távon közintézményeket. Végül társadalmi hasznosságuk mérhető, el kell dönteni, kellene-e könyvtárak az új Európa felé botladozó Magyarországnak.

Arról, hogy mi az oka a mostani helyzetnek, Varga István, a mosonmagyaróvári tanács művelődési osztályának vezetője így vélekedik: – Sajnos a közművelődés az ágazaton belül nem kapta meg az elmúlt öt évben azokat az automatizmusokat, amelyek a szinten tartáshoz kellettek volna. Mert a közművelődés nem kiemelt terület. Jellemző a szűkülő erőforrásokra, hogy a város szakmai beszerzése az öt év alatt ötödére csökkent. A forint is, nem csupán a reálérték! Csak az oktatás rovására lehetett volna a könyvtárhoz átcsoportosítani valamit, mert az oktatás megkapta a dologi automatizmusokat. De bősről az iskolák sem beszélhetnek, pedig őket kiemelten kell, hogy kezeljük. És a városnak nincsenek tartalékai.

Ehhez nincs mit hozzátenni. Csak elgondolkozhatunk azon, hogy az oktatás és a könyvtár így válik ketté, s hogy nehezen értenék meg tőlünk nyugatra az ilyesfajta besorolást. Amiről persze nem Mosonmagyaróváron és Csornán tehetnek. Olyan ez, mint amikor a villanyszerelést csak elméletben oktatják, s amikor az árammal teli drótot először és utoljára kézbe véve a nebuló jön rá, hogy az ráz. S nálunk már sok minden nagyon ráz.

B. L.

Kató Vladimír grafikája